

AUSA · XX · 150 (2002) P. 639-663 © PATRONAT D'ESTUDIS OSONENCS

INQUIETS PER LA CULTURA, INQUIETS PEL CATALÀ*

JORDI MASNOU I CROUS

La revista *Inquietud* es va publicar a Vic entre 1955 i 1966, durant la dictadura del general Franco. La publicació pretenia assegurar la supervivència de la cultura en la nostra societat i el manteniment de la llengua catalana com a mitjà d'expressió. Molts intel·lectuals d'Osona es van arriscar per tirar endavant 36 números no periòdics només en català, però no es va aconseguir mai. L'any 1966, la llei Fraga de premsa va imposar unes limitacions que els responsables de la revista no estaven disposats a assumir.

Inquietud magazine was published in Vic between 1955 and 1966, during Franco's dictatorship. This publication wanted to assure that culture survived in our society and maintain Catalan as a way of expression. A lot of intellectual men in Osona took risk to publish 36 non-periodical numbers only in Catalan, but it was never possible. In 1966, Fraga's law imposed a couple of limitations Inquietud's responsables didn't want to assume.

Introducció

La revista *Inquietud* va resultar molt incòmoda al règim franquista, perquè publicava part dels textos en català i pretenia donar a conèixer als seus lectors els nous moviments culturals, sobretot d'avantguarda, que anaven apareixent a tot el món. No era una tasca senzilla iniciar una revista d'aquestes característiques en un context polític amb un caràcter repressiu molt important: la cultura i la llengua catalanes estaven totalment prohibides en l'àmbit públic, i no es podia organitzar cap tipus d'acte cultural que no seguís la filosofia del «*generalísimo*». Des del primer número es van proposar «*aportar nuestro granito de arena a la difícil tarea de dar a conocer las artes. Buscamos simplemente hallar la colaboración de quienes puedan abrirnos los ojos enseñándonos a conocer bellezas que nuestra torpe mirada no acertaba a contemplar*».

* Aquest estudi sobre la revista *Inquietud* va ser guardonat el juny de 2000 per la Universitat de Vic com a millor Treball de Recerca de Batxillerat en la modalitat d'Humanitats.

1. La cultura catalana durant la dictadura

El panorama de la cultura i la literatura catalanes en el context en què es va desenvolupar la revista *Inquietud* era desolador. Des del final de la Guerra Civil espanyola (1936-1939), es va implantar la censura a tots els nivells, i afectà principalment la llengua i la cultura; es van desmantellar moltes institucions culturals i literàries, i la llengua catalana va ser proscripida de l'àmbit públic, limitant-se a l'«*uso privado y familiar*».¹ Moltes institucions i entitats van ser abolides, i les que van continuar van ser sotmeses a un canvi de nom, que no només es basava en una castellanització, sinó que implicava un gir radical en la filosofia de les corporacions, institucions o entitats, ja que des d'aleshores es demanava una fidelitat total a les lleis imposades pel règim. Aquest és el cas, per exemple, de Ràdio Associació de Catalunya, que esdevingué Radio España de Barcelona. EAJ-15.

Fins al final de la Segona Guerra Mundial, la literatura catalana s'organitzà en la més estricta clandestinitat, en una situació de replegament defensiu, i molts dels escriptors es veien obligats a anar a l'exili per no sofrir represàlies. França es va convertir en la primera residència per als exiliats catalans, però molt aviat van ser distribuïts i enviats a destins diversos, segons la seva situació legal. Els exiliats organitzaren tota una sèrie d'activitats que van des de la celebració dels Jocs Florals i la creació d'institucions, editorials, revistes i premis a la publicitat comercial, tot passant per representacions teatrals, recitals de poesia i de cançons, conferències, concerts, commemoracions, etc. El sentit de l'activitat literària de l'exili és més polític que no pas literari o artístic, i la seva funció és més testimonial que no pas estètica o lúdica. Parlar de la literatura a l'exili presenta encara un altre problema, que radica en el fet que no sempre coincideixen el lloc de l'escriptura d'una obra amb el lloc de la publicació, amb l'any d'aparició i amb l'espai temàtic.

Es tractava de demostrar que la literatura catalana no havia sucumbit davant els intents de les autoritats franquistes de supplantar-la o esborrar-la. Així, doncs, una voluntat de continuïtat construí l'eix principal d'una sèrie d'iniciatives culturals de caràcter cel·lular: van aparèixer grups que, des de la il·legalitat, iniciaren l'establiment d'una vida cultural pròpia, tot i que no va comptar amb un públic organitzat. Les revistes culturals en català, malgrat el seu caràcter minoritari, creaven preocupació a les autoritats i, fossin o no clandestines, sempre acabaven perseguint-les i posant-los obstacles.

Posteriorment, a partir dels anys cinquanta, la manca d'iniciatives oficials de cara a la promoció de la cultura catalana va portar a la creació d'empreses privades, que incidiren directament en el treball de normalització i catalanització de la societat catalana. Entre aquestes agrupacions destaca Òmnium Cultural, fundat l'any 1961. Durant aquests anys hi hagué diverses iniciatives de creació de revistes en català, entre les quals destaquen *El Pont*, *Raixa*, *L'Ocell de Paper*, *Quart Creixent* i, posteriorment, *Serra d'Or* i *Tele/Estel*, entre d'altres. Els premis litera-

1. Com afirmà el general Eliseo Álvarez Arenas, cap dels Serveis d'Ocupació de la ciutat de Barcelona.

ris i les editorials també van començar a ampliar el seu abast, impulsant notables millores per a la cultura catalana.

A Vic, de forma paral·lela a la publicació de la revista *Inquietud* hi havia dos grups que van adquirir un important ressò popular. Per una banda hi havia el Grup de Vic, format per una colla d'estudiants del Seminari, que l'any 1951 va treure ciclostilada, de forma clandestina, una antologia de poesia titulada *Estudiants de Vic, 1951*, la publicació de la qual no havia estat autoritzada ni per la mateixa direcció del Seminari pel fet que el prologuista era *persona non grata*. L'antologia aplegava obra dels estudiants Ramon Cotrina, Josep Esteve, Josep Grau, Josep Junyent, Antoni Pous, Josep Riubrogent i Segimon Serrallonga.

L'altre grup important de Vic era el que es batejà popularment com la colla dels Savis de la Granja. Armand Quintana el defineix com «una barreja de gent que ens reuníem cada dia a partir de les dues del migdia, fins abans de començar a treballar a la tarda. Hi havia pintors, gent de teatre, escriptors... Com que no ens podíem reunir en una casa particular perquè ens ho haurien prohibit, ens reuníem cada dia en un cafè. Allà parlàvem d'art, de literatura, de revistes... Era una font d'informació molt important. En aquell cafè nosaltres teníem un espai reservat gairebé sempre; els que anaven allà cada dia ja sabien que aquell espai no l'ocuparien, i van ser els que van començar a dir que érem els *Savis de la Granja*.»

2. La llarga postguerra espanyola

El dia 1 d'abril de 1939 el general Francisco Franco Bahamonde (Ferrol, 1892-Madrid, 1975) signava un comunicat en què es donava per acabada la Guerra Civil espanyola, iniciada a Melilla el 17 de juliol de 1936. D'aquesta forma començava una llarga postguerra dominada pel poder que Franco imposava de forma dictatorial a la totalitat del territori espanyol.

L'inici de la postguerra es va caracteritzar per la repressió política contra els vençuts, que va continuar amb el mateix ritme iniciat durant el conflicte bèl·lic. El nou règim franquista va militaritzar l'administració, els tribunals i la manera d'aplicar les lleis, seguint el codi castrense que preveia condemes duríssimes. Es va restablir la pena de mort (que havia estat suprimida pel Govern de la República). Es van aplicar penes retroactives contra els republicans, els sindicalistes i els sectors democràtics perquè no havien donat suport al cop d'estat del general Franco i eren acusats de «rebel·lió militar». Fins a l'any 1945 es van practicar, freqüentment, detencions, tortures, llargs anys de presó, treballs obligats, moviments a camps de concentració, desterrament, exili, inhabilitació, confiscació dels béns i afusellaments contra els sectors que s'oposaven a la ideologia franquista.

El nou ordre públic es va caracteritzar per la supressió de les llibertats d'expressió i d'associació; d'aquesta manera, el règim va dissoldre i prohibir tots els partits polítics, les associacions vinculades a les esquerres i a la cultura catalana i els sindicats, fet que va provocar que els treballadors es veiessin obligats a afiliar-se a la Central Nacional Sindicalista (CNS): el sindicat vertical i únic.

2.1. La postguerra a Catalunya i a Vic

Durant prop de quaranta anys, la dictadura franquista, inspirada en el totalitarisme feixista, va imposar un règim clarament autoritari a Catalunya. Des del primer moment que el general Franco trepitjà terres de Lleida quedà anul·lat l'Estatut de Catalunya. Un cop conquerit tot el Principat, la persecució de la llengua, de la cultura i dels signes d'identitat nacional catalana va ser una de les primeres tasques que el nou règim va emprendre. A la comarca d'Osona, igual que a la resta del país, foren esborrats tots els signes que poguessin recordar l'etapa precedent o qualsevol cosa que fos sinònim de catalanitat. Noms de carrers, de places, rètols de cases comercials, etc., foren substituïts per al·lusions al nou règim i tot fou redactat en castellà. A la premsa de Vic s'han trobat cartes queixant-se d'algun rètol que havia quedat en català o que podia ser mal interpretat:

«Dicen nuestros lectores.

Sr. Director de Ausona:

Sobre las paredes de un edificio de la Plaza Centenario, frente a la estación del Ferrocarril, sigue estando pintado un visible letrero que dice textualmente: "Auto-Servei Vic", en catalán y sin la H de Vich. Al llegar los visitantes, pueden fácilmente darse cuenta de él y sabe mal que los forasteros se enteren de que durante cierto período en mala hora se trituró hasta en su escritura el nombre de nuestra ciudad.

Agradeciendo de antemano su amabilidad, le saluda afectuosamente.

Un Vicense.» (Ausona [Vic], núm. 209 (12 de gener de 1945))

Els primers dies de febrer de 1939 la dictadura va elaborar la Llei de responsabilitats polítiques que afectava tots aquells que havien militat en sindicats i en els partits que havien defensat la legalitat republicana, fet que provocava la persecució d'un gran nombre de persones i un procés de «depuració» per al conjunt de la població.

La repressió en la immediata postguerra va tenir un episodi que va commoure l'opinió pública nacional i internacional: els alemanys van detenir, el 13 de setembre de 1940, Lluís Companys (president de la Generalitat aleshores refugiat a França) i el van lliurar a les autoritats franquistes, que l'empresonaren al castell de Montjuïc de Barcelona. El 14 d'octubre un consell de guerra el condemnà per «rebel·lió militar» a la pena de mort, i l'endemà fou afusellat.

En un ambient absolutament contrari a qualsevol desplegament cultural de signe català, al cap de ben poc d'acabada la guerra ja trobem el senyal dels primers passos de la represa. Aquests primers passos ja demostren la gosadia dels qui els donaven, la seva ferma voluntat de mantenir, actualitzar i transmetre la cultura i, alhora, els tripijocs que calia fer per aprofitar el poc marge que els homes i les estructures del règim permetien.

La represa cultural del país ha hagut de passar per la preservació de la llengua, amenaçada i prohibida. Els «cursos de català» han construït sens dubte un dels puntals d'aquesta tasca. A Vic s'inicien a finals dels anys cinquanta al Temple Romà i s'escampen ràpidament per la comarca. La feble estructura que organitza serà la base dels cursos posteriors que, celebrats a les biblioteques públiques,

subvenciona la Diputació. Cal destacar també la gran quantitat de cursos que va organitzar la delegació comarcal d'Òmnium Cultural, oberta a la comarca d'Osona el 1970, i que durant molt de temps ha tingut com a missió prioritària, al costat de l'organització de múltiples actes culturals, l'organització d'aquests cursos i la preparació de professors de llengua catalana.

Una característica d'aquests anys fou també la castellanització de la jerarquia eclesiàstica del Principat. La connexió entre aquesta i l'intent de desnacionalització per part del règim eren totals. A Vic es trencava així amb la tradició d'una Església nacional que amb Morgades i Torras i Bages havia conegut la seva màxima esplendor. Un canvi, en aquest sentit, fou el nomenament del bisbe Ramon Masnou, que ocupà la diòcesi vigatana a partir de la mort del bisbe Pirelló el 1955. El bisbe Masnou tornà a utilitzar en algunes de les seves pastorals la llengua catalana i, sota el seu patrocini, es pogueren fer les festes literàries de Cantonigròs. Al dessorat de tot aquest nacionalcatolicisme i d'aquest intent de castellanització i espanyolització hi havia membres de l'Església amb una catalanitat i un treball per la preservació de la cultura catalana innegables, com va ser el cas del Dr. Eduard Junyent.

La tasca osonenca ha estat diversa i ha abraçat tots els àmbits de la cultura; ha estat, i és encara, el resultat de l'esforç de moltes persones i moltes institucions, de vegades amb un risc evident, però sempre amb els objectius clars. Això ha permès que avui Osona presenti una realitat cultural rica i moderna reconeguda arreu de Catalunya.

3. L'estructura i l'organització de la revista

3.1. Origen de la revista

La fundació de la revista es va portar a terme a partir de cinc joves artistes que es reunien per parlar dels problemes de l'art en un moment històric de dificultats per a la difusió de la cultura a causa, com hem vist, del caràcter repressiu del règim dictatorial del general Franco. Aquests joves eren: Josep Brugada, Rosa Tenas, Jaume Clotet, Joan Furriols i Josep M. Selva. Aquest darrer havia fet una estada a París, ciutat considerada com la màxima capital artística del món, on assistí a museus, exposicions i espectacles. Aquest fet provocà que s'interessés més per millorar la situació de l'art a Catalunya, i per obrir camí a les noves tendències artístiques. Cada tarda es reunien els companys i escoltaven entusiasmat els comentaris de Josep M. Selva; va ser a partir d'aquí que el grup d'artistes es va plantejar la possibilitat de fer sortir una revista per informar dels nous corrents de l'art i la literatura.

Abans de la fundació de la revista, un malaurat accident de trànsit va provocar la defunció de Josep M. Selva. Tot i així, els seus companys van decidir tirar endavant els projectes que s'havien anat preparant. Posteriorment van sol·licitar l'ajuda de Bonaventura Selva, germà de Josep M. Selva, que es va convertir en la figura més important de la revista i en el seu director efectiu. Tot i així, el seu nom no va aparèixer mai publicat com a tal. També es van oferir com a col·laboradors Miquel Furriols, dentista i corresponsal de Vic del *Correo Catalán*, Manuel Anglada, arquitecte, i Wifred Espina, periodista. Rosa Tenas, a més de fer-hi col·laboracions puntuals, va exercir com a secretària de la revista.

Però *Inquietud* no va ser elaborada només per les persones esmentades, sinó que l'equip de col·laboradors es va anar incrementant al llarg de la publicació de la revista. D'aquesta forma s'hi van incorporar persones de la talla d'Armand Quintana,² Segimon Serrallonga,³ Ricard Torrents, Miquel Martí i Pol, Joan Triadú, Lluís Solà, que juntament amb Joan Vila va tenir un important paper en la revista a partir del número 20 (de l'octubre de 1960), i un llarg etcètera.

A més hi van participar importants col·laboradors forans, la majoria dels quals eren de Barcelona, que enviaven els seus textos perquè fossin publicats a *Inquietud*, sense cap afany de lucre, ja que cap dels col·laboradors de la revista no va rebre mai cap tipus de remuneració econòmica. Els més destacats en el camp literari van ser Manuel de Pedrolo, i diversos poetes com Joan Brossa, Carles Riba... Pel que fa a les arts plàstiques, els contactes barcelonins de Bonaventura Selva portaren col·laboradors com Antoni Tàpies i Joan Josep Tharrats, entre d'altres. A més, la revista *Inquietud* intercanviava col·laboracions amb grups plàstics com el grup Parpalló de València, El Paso de Madrid, Tormes de Salamanca i La Zuda de Tortosa, i dins de l'activitat teatral, amb La Pipironda.

Però les col·laboracions que rebia *Inquietud* no es limitaven només al nostre país, sinó que arribaven a traspassar fronteres. Per obtenir aquestes col·laboracions, els directius d'*Inquietud* remetien un exemplar de la revista a «gent important que ens semblava que estava en la línia que nosaltres portàvem»,⁴ i els brindaven la possibilitat d'escriure per a ells, alhora que els comunicaven que a causa dels problemes econòmics no cobrarien l'article. La col·laboració estrangera més important de la revista va ser la de Salvatore Quasimodo, declarat Premi Nobel de Literatura l'any 1959; «nosaltres comptàvem que ens enviaria un poema, per exemple, i ens va enviar un article de set folis i mig».⁵

Però alguns dels col·laboradors de la revista tenien por de les represàlies i, per aquest motiu, diversos redactors signaven els articles o els poemes amb pseudònims o amb les seves inicials, que només identificaven els companys de la revista. D'aquesta forma trobem articles que utilitzen el pseudònim Tristán Torena, per referir-se a Joan Nuri Casals, o les inicials SSM, corresponents a Segimon Serrallonga Morer, entre d'altres. Però això no és el que pretenien des de la revista; els interessava que donessin la cara, ja que publicar articles o poemes a *Inquietud* era una de les poques formes que tenien per donar-se a conèixer els autors més novells.

3.2. Redacció i difusió de la revista

Tot i les dificultats d'ordre polític i econòmic que es van interposar en el bon desenvolupament de la revista, es van publicar 36 números, amb una periodicitat inconstant: depenent dels anys es publiquen entre 2 i 4 números. El primer número d'*Inquietud* va aparèixer el dia 6 d'agost de 1955; és l'únic en l'edició del

2. Es va incorporar a *Inquietud* a partir del número 9, publicat l'abril de 1957.

3. Va passar a ser el coordinador de la revista a partir del número 31, publicat l'octubre de 1964.

4. Segons afirmà Armand Quintana en l'entrevista realitzada el dia 15/01/2000.

5. *Ibidem*.

qual consta la data exacta de publicació: en la resta d'exemplars només s'hi indicà el mes i l'any. A partir d'aquest número la revista va continuar amb força: abans d'acabar l'any ja s'havien publicat dos números més. La pròpia revista es definia com a «*revista bimensual*»,⁶ però generalment els números es publicaven amb un interval de temps entre ells de dos a quatre mesos o, en algun cas, de cinc o sis. Observem, però, dues excepcions bastant destacables:

- a) Després de la publicació del número 14 (setembre de 1958) van passar deu mesos fins que la revista no es tornà a publicar, a causa d'una ordre de clausura del Ministerio de Información y Turismo.
- b) Després del número 27 (novembre de 1962) també van passar deu mesos fins a la publicació del número 28 (setembre de 1963), en aquesta ocasió per motius econòmics, tal i com indica una nota de redacció publicada en el mateix número.

A les portades de la revista només hi constava el títol, la resta de dades es trobaven a la primera pàgina de la publicació. Aquestes portades acostumaven a ser il·lustrades per diversos pintors, ja fossin col·laboradors directes o indirectes de la revista. En molts casos era una interpretació gràfica d'algun dels poemes inclosos en el número.

El local de redacció de la revista *Inquietud* va estar situat en dos llocs diferents: fins al número 18 (juny de 1960), és a dir per al 50% dels números publicats, la revista es va redactar al carrer de la Fusina, número 18, àtic; a partir del número 19 (agost de 1960) i fins a la desaparició definitiva d'*Inquietud*, la redacció va estar situada al carrer del Trinquet, número 5.

La impressió també es va portar a fer a diversos llocs. El primer número es va imprimir a Serigràfica Vich, i a partir del segon se'n va fer càrrec la impremta Bassols, que va imprimir 31 dels 36 números, on «tenien la maquinària més apropiada per a aquell tipus de feina».⁷ Només en algunes ocasions es va confiar la revista a d'altres impremtes: la Mater, que va imprimir els números 17 i 18, corresponents al febrer i al juny de 1960 respectivament, i Gráficas Artex, on es van elaborar els dos últims números d'*Inquietud*, el 35 i el 36, corresponents a l'abril i al setembre de 1966.

Quant a la projecció exterior d'*Inquietud*, cal dir que el tiratge de la revista era de 530 exemplars. La majoria anaven destinats a subscriptors de Barcelona i la seva difusió arribava, de vegades per intercanvi amb revistes paral·leles d'aquells països, als Estats Units, Rússia, Suïssa, França... «Pel que fa a Vic, la ciutat d'on sortia *Inquietud*, i la seva comarca, inicialment tingué una acollida favorable, però aviat fou considerada una revista massa rara, segurament massa nova, del dia, i minvà força la seva distribució per la pròpia comarca.»⁸

6. Tal i com indicava la frase que acompanyava l'encapçalament de la revista en una butlleta de subscripció.

7. Segons paraules d'Armand Quintana en la conferència feta el dia 15/05/1999 a la Casa Galadies de Vic.

8. Segons l'article «“*Inquietud*”, una revista bàsica de la postguerra», publicat per Pere Farrés a la revista *Clot*, núm. 1 (febrer de 1982).

El nombre de pàgines en els números d'*Inquietud* tampoc no era constant, però oscil·lava sempre entre 16 i 22, entre les quals cal considerar-hi la publicitat que s'hi incorporava, que ajudava a la subvenció de la revista.

La revista *Inquietud*, com a revista especialitzada en art i literatura, va prendre la decisió de publicar alguns números monogràfics, en els quals es van tractar temes com el teatre, la poesia, la música, la relació entre literatura i ciència, entre música i poesia, o autors concrets com Bertolt Brecht.

3.3. Els impediments de la revista

Tot i la bona organització de la revista, *Inquietud* es va caracteritzar pels problemes econòmics i legals que en van dificultar el bon desenvolupament. La publicació de la revista es va clausurar temporalment després de la publicació del número 14 (del setembre de 1958), a causa de les normes estrictes que dictava el Ministerio de Información y Turismo, en el context de la repressió cultural imposada per la dictadura franquista. Aquesta ordre de suspensió afectava, a més d'*Inquietud*, a dues altres revistes de la nostra comarca: *El Pont*, que l'Administració situava a Roda de Ter, potser pels lligams del seu director, Miquel Arimany, amb aquesta població, i *Quart Creixent*, dirigida per Santiago Albertí i que «una rara informació administrativa localitzava a Torelló».⁹ El motiu de la clausura va ser per qüestió de la llengua: els polítics locals no van veure mai de bon ull la revista per l'ús que es feia del català; s'abusava en excés de la quantitat de textos publicats en llengua catalana. Afortunadament, el secretari de l'Ajuntament, el Sr. Joan Duran, amic de Bonaventura Selva, va aconseguir evitar molts problemes a *Inquietud*.

Però *Inquietud* no va voler acceptar aquesta ordre de suspensió, i Bonaventura Selva va començar a pressionar el Ministerio de Información y Turismo per recuperar els permisos. Després d'unes llargues gestions, al cap de deu mesos *Inquietud* obtenia el permís per publicar amb unes determinades condicions:

- 1) S'havia de **canviar el nom** d'*Inquietud*. Des del Ministeri s'al·legava que la propietat d'aquest títol ja estava concedida. A partir del número 15, la revista adoptava el nom d'*Inquietud Artística*, que conservava el tret d'identitat de la revista i el mantenien en català, ja que s'escrivia exactament igual que en la «*lengua nacional*».
- 2) Es responsabilitzava de l'edició i la direcció de la revista a **Bonaventura Selva**, que fins aleshores ja ho havia estat, però mai no s'havia declarat com a tal davant del Ministerio de Información y Turismo.
- 3) Calia que la publicació fos escrita «*en lengua nacional*», tal com indicava una nota a peu de pàgina del permís d'edició.

La revista va continuar sortint publicada amb normalitat fins al setembre de 1966, després de l'entrada en vigor de la nova Llei Fraga de premsa, la Llei 14/1966, de 18 de març, de premsa i impremta. Aquesta llei, per una banda supo-

9. Segons paraules de Pere Farrés a l'article esmentat.

sava una lleugera obertura en la llibertat de les publicacions, però l'incompliment d'alguna de les clàusules podia portar sancions de tipus administratiu, civil o penal. Considerant la rigidesa de la dictadura podien aplicar-se penes molt dures pel simple fet d'escriure un text que no s'adaptés totalment a la filosofia del «caudillo».

La llei volia que no hi hagués cap tipus de desviació respecte a la seva ideologia. La censura passava a ser voluntària, però recomanaven que presentessin la publicació igualment si es volien estalviar responsabilitats. D'aquesta forma obtenien més llibertat de moviments, però el control seguia vigent. Per a la revista *Inquietud*, l'adaptació a la nova llei hauria suposat un gir considerable en la filosofia que havien estat portant fins al moment.

Els problemes que van dificultar el desenvolupament de la revista *Inquietud* no es van limitar a la censura imposada pel règim dictatorial i el Ministeri, sinó que també van presentar-se altres dificultats. *Inquietud* tenia problemes econòmics de pressupost. El preu de la revista l'escollia el propi lector entre quatre modalitats:

Precio suscriptor, por número: 5 pesetas, más 2,25 por gastos contra reembolso.

Suscriptor colaborador, por número: 10 pesetas, idem.

Suscriptor favorecedor, por número: 15 pesetas, idem.

Suscriptor protector, por número: 25 pesetas, idem. ()*

() - Enviando el importe por adelantado de uno o más números, será libre de gastos.*

Aquestes diferències de preus es deuen a que hi havia molts interessats en que la revista continués al mercat, i feien aportacions suplementàries per col·laborar a la seva permanència. Així, doncs, els lectors tenien l'elecció entre 5, 10, 15 o 25 pessetes per número, segons l'interès que tinguessin en mantenir una tribuna oberta als nous corrents artístics.

Les despeses de la revista es cobrien únicament amb les subscripcions i la publicitat que s'hi editava. Tot i ser una revista de lluita per la cultura i la llengua catalanes, mai no va rebre cap tipus d'ajuda econòmica externa per tirar endavant la publicació.

Els col·laboradors no van cobrar mai per escriure a la revista, però aquest fet no va facilitar la tasca, ja que en alguna ocasió es retardava la publicació d'algun número perquè no podien pagar les despeses d'impressió i difusió. Trobem una mostra d'això al número 28 (setembre de 1963), en el qual la redacció incorpora una nota per disculpar-se del retard en la publicació per motius econòmics:

NOTA DE REDACCIÓN

Debemos presentar nuestras disculpas por el retraso en la aparición del presente número. Dificultades, principalmente económicas, hicieron peligrar la continuidad de la publicación. Ello ha sido causa de que hayamos tenido que posponer y en algunos casos eliminar trabajos. Los que no hayan perdido actualidad, esperamos hacerlos llegar a nuestros lectores en números sucesivos.

D'altres motius, més secundaris, van conduir a la clausura de la revista *Inquietud*: per una banda, el director efectiu de la revista, Bonaventura Selva, es va traslladar a viure a Mataró, fet que dificultava la seva continuïtat com a director. Per altra banda, *Inquietud* ja s'havia afrontat durament amb la situació social del moment, amb la dictadura del general Franco, i els col·laboradors van considerar que la revista ja havia acomplert els objectius inicials de donar a conèixer nous corrents artístics, i els nous temps ja permetien que altres empreses continuessin la tasca que *Inquietud* havia encaminat.

La revista *Inquietud*, per tant, va ser clausurada per quatre motius principals:

- 1) La nova **Llei de Fraga Iribarne** (Llei 14/1966, de 18 de març, de premsa i impremta) imposava unes limitacions que *Inquietud* no es va arriscar a assumir.
- 2) Els **problemes econòmics** que s'arrossegaven des de feia temps.
- 3) El fet que el director, **Bonaventura Selva**, es traslladés a viure a Mataró.
- 4) El convenciment que els **objectius de la publicació** ja s'havien acomplert en l'etapa més difícil, i els nous temps ja permetien que altres empreses continuessin la tasca que *Inquietud* havia impulsat.

3.4. Legalitat i censura a *Inquietud*: els problemes amb la llengua

La revista fou inicialment tolerada, tot i que no tenia permís d'edició. Després de sortir de la impremta, el règim franquista imposava l'obligatorietat de presentar un exemplar al censor local, i si se n'aprojava el contingut, la revista podria distribuir-se als lectors.

Allò que els va portar més problemes va ser la llengua: sempre que rebien un avís del censor local era perquè hi havia massa textos en català. Armand Quintana recorda que «en una ocasió ens va confessar que no els llegia pas tots, perquè hi havia coses que no les entenia, i ens va demanar que no el comprometéssim. Segons sembla, per tal d'evitar-se responsabilitats, o potser per pressions rebudes, enviava els exemplars que havia d'enviar a la delegació del Ministerio de Información y Turismo, a vegades amb comentaris adversos».¹⁰ A més, sembla que el censor jugava a dues cartes: d'una banda intentava quedar bé amb els membres d'*Inquietud* i per l'altra denunciava la revista a la Delegación del Ministerio de Información y Turismo.

La revista no era ben vista pels membres de l'Ajuntament. En més d'una ocasió, qui evità problemes a *Inquietud* fou el secretari, Joan Duran, amic de Bonaventura Selva, a qui agradava la publicació.

Atesa la problemàtica de la llengua, és necessari seguir-ne l'evolució al llarg de la vida d'*Inquietud*. La presència de textos en català va oscil·lant. Així, al

10. Segons paraules d'Armand Quintana en la conferència feta el dia 15/05/1999 a la Casa Galadies de Vic.

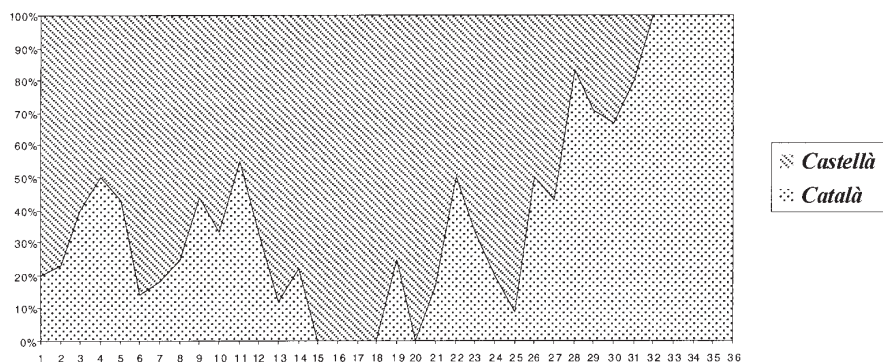
primer número d'*Inquietud* hi ha un 20% dels articles en català. Aquesta proporció anirà augmentant de forma progressiva fins a arribar al 55% dels articles en català (en el número 11, del desembre de 1957) en la primera època. Tot i aquesta ascensió progressiva, alguns números només tindran un 14% d'articles en català. Pel que fa a la segona època, després de la cessió temporal de la revista, els articles seran tots en llengua castellana: com ja s'ha dit abans, al permís de reedició hi constava una nota en la qual s'indicava que la revista havia de ser escrita «*en lengua nacional*». Això passarà fins al número 19, moment en el qual s'hi tornen a incorporar textos en català, assolint el 25% del total d'articles publicats. A partir d'aquí es torna a iniciar una progressiva ascensió fins als cinc últims números d'*Inquietud* que estaven compostos totalment per articles escrits en català (100%, malgrat que encara hi havia algunes inclusions en castellà).

Percentatge d'articles¹¹ en català i en castellà

Núm.	Títol	Català	Castellà
1	<i>Inquietud</i>	20%	80%
2	<i>Inquietud</i>	23%	77%
3	<i>Inquietud</i>	40%	60%
4	<i>Inquietud</i>	50%	50%
5	<i>Inquietud</i>	43%	57%
6	<i>Inquietud</i>	14%	86%
7	<i>Inquietud</i>	18%	82%
8	<i>Inquietud</i>	25%	75%
9	<i>Inquietud</i>	44%	56%
10	<i>Inquietud</i>	33%	67%
11	<i>Inquietud</i>	55%	45%
12	<i>Inquietud</i>	33%	67%
13	<i>Inquietud</i>	12%	88%
14	<i>Inquietud</i>	22%	78%
15	<i>Inquietud Artística</i>	0%	100%
16	<i>Inquietud Artística</i>	0%	100%
17	<i>Inquietud Artística</i>	0%	100%
18	<i>Inquietud Artística</i>	0%	100%
19	<i>Inquietud Artística</i>	25%	75%
20	<i>Inquietud Artística</i>	0%	100%
21	<i>Inquietud Artística</i>	17%	83%
22	<i>Inquietud Artística</i>	50%	50%

11. El percentatge de textos s'ha fet a partir del nombre d'articles, bo i considerant que hi ha articles més llargs que d'altres; per tant, el nombre de pàgines en català i en castellà pot diferir.

23	<i>Inquietud Artística</i>	33%	67%
24	<i>Inquietud Artística</i>	20%	80%
25	<i>Inquietud Artística</i>	9%	91%
26	<i>Inquietud Artística</i>	50%	50%
27	<i>Inquietud Artística</i>	43%	57%
28	<i>Inquietud Artística</i>	83%	17%
29	<i>Inquietud Artística</i>	71%	29%
30	<i>Inquietud Artística</i>	67%	33%
31	<i>Inquietud Artística</i>	80%	20%
32	<i>Inquietud Artística</i>	100%	0%
33	<i>Inquietud Artística</i>	100%	0%
34	<i>Inquietud Artística</i>	100%	0%
35	<i>Inquietud Artística</i>	100%	0%
36	<i>Inquietud Artística</i>	100%	0%

Al gràfic podem comprovar com va evolucionar la llengua dels articles publicats a *Inquietud*. Hi trobem indicat, a la zona puntejada, la proporció de llengua catalana en relació al total, i a la zona ratllada, la proporció de llengua castellana. Com observem, en els seus orígens la revista *Inquietud* publicava la majoria dels textos en castellà. A partir del número 14, després del qual van clausurar temporalment la revista, va reaparèixer adaptada totalment a les ordres lingüístiques imposades pel règim franquista. Però no es volgueren donar per vençuts, i a partir del número 19 la llengua catalana anava guanyant terreny a la llengua castellana, i s'imposà dràsticament fins al punt que tots els articles dels últims números d'*Inquietud* es feren en català.

La revista *Inquietud* no va tenir dipòsit legal fins després de la clausura temporal de la revista. A partir del número 16, el segon número d'*Inquietud* després de rebre el permís de reedició de la revista, quan ja s'havia canviat el nom pel d'*Inquietud Artística*, la revista va aconseguir el dipòsit legal (B 13131-1959), que es va mantenir fins a la desaparició definitiva d'*Inquietud*, el setembre de 1966.

Pere Farrés, en el seu estudi sobre *Inquietud*, publicat a la revista *Clot* l'any 1982, dividia la trajectòria de la revista en tres etapes diferents:

1.ª etapa: Els cinc primers números. Seria l'època inicial, sota la responsabilitat del grup de fundadors amb algunes noves incorporacions. Els interessos fonamentals es dirigeixen cap a les arts plàstiques, l'urbanisme, l'arquitectura i el teatre.

2.ª etapa: Del núm. 6 al 30, sota la responsabilitat de Bonaventura Selva i Armand Quintana, en la qual l'interès per les arts plàstiques i pel teatre és compartit pel de la literatura, tant a nivell de crítica com de creació, així com, en menor grau però no pas com a cosa marginal, pel del cinema i la música.

3.ª etapa: Del núm. 31 al 36, a cura de Segimon Serrallonga i la resta de persones que s'hi van anar incorporant. En aquesta època l'interès obsessiu és per la literatura, incorporant ara, a més, textos teòrics; en segon terme i a distància de l'anterior, vindrien les arts plàstiques. És l'etapa més intel·lectualitzada.

4. Poesia

4.1. *El panorama de la poesia a Catalunya*

El trasbals produït per la Guerra Civil i per les seves conseqüències provocà que l'activitat normal de la poesia catalana restés col·lapsada durant una sèrie d'anys. Uns autors vivien a l'exili, amb grans dificultats per relacionar-se entre ells a causa de la dispersió i el desconcert inicials. Els autors que van romandre a Catalunya topaven amb tota mena de dificultats per connectar entre ells: sense premsa, ni revistes, ni editorials, i amb una forta repressió policial, les possibilitats de realitzar una activitat literària normal eren inexistent. Tot i això, a partir de 1946 s'inicien activitats culturals públiques en llengua catalana, i el protagonisme recau en alguns escriptors, principalment poetes. Malgrat les dificultats, hi ha autors «consagrats» que, des de l'exili –alguns posteriorment des de l'interior– i de manera irregular i clandestina, continuen la producció i la difusió de la seva obra poètica. La temàtica dels primers textos que es publiquen són ben lligats als fets civils que s'han viscut recentment i han estat escrits amb tècniques que els eren del tot familiars abans del conflicte.

4.2. *La poesia a Vic*

Durant la dictadura franquista, a Vic hi ha abundor de guanyadors de concursos i de certàmens, amb jurats el criteri dels quals no difereix gens del de les darreries del segle XIX. Va ser l'any 1953, quan Miquel Martí Pol va aconseguir el Premi Óssa Menor de poesia, que la minoria vigatana que seguia amb interès el moviment literari va creure arribat el moment d'iniciar una nova etapa en la nostra tradició poètica.

Hi va haver dos poetes molt llegits a Vic, per bé que ni l'un ni l'altre no eren vigatans: Joan Nuri, de Torelló, i Segura Lamich, de Santa Coloma de Queralt. Ambdós van residir molt temps a la ciutat i van participar activament en manifestacions literàries que s'havien celebrat a Vic.

L'any 1951 un grup d'estudiants del Seminari van treure ciclostilada, de forma clandestina, una antologia de poesia titulada *Estudiants de Vic, 1951*, la publicació de la qual no havia estat autoritzada per la direcció del Seminari pel fet que el prologuista era *persona non grata*. L'antologia aplegava obra dels estudiants Ramon Cotrina, Josep Esteve, Josep Grau, Josep Junyent, Antoni Pous, Josep Riubrogent i Segimon Serrallonga, un grup al qual més endavant s'incorporà Ricard Torrents, el més jove del grup. L'antologia estava encapçalada per una carta-pròleg de la *persona non grata*, el poeta Carles Riba, retornat feia poc de l'exili, i reconegut com la màxima autoritat dins el món de la poesia del país. Aquests estudiants formaven el que s'anomenà el Grup de Vic.

Un altre poeta vigatà, en aquest cas poetessa, Núria Albó, segueix en l'avantguarda. Però encara hi havia uns altres poetes més joves, plens d'il·lusions i d'esperances, entre els quals hi ha Joan Vila i Lluís Solà, que «són la més ferma seguretat que la torxa no s'ha apagat i uns esperits amb bona disposició s'encarreguen de vetllar el seu foc sagrat».¹²

4.3. La poesia a Inquietud

Pel que fa a la poesia, a *Inquietud* cal distingir-hi dos blocs importants. Per una banda hi trobem articles de crítica, dedicats íntegrament a presentar poetes contemporanis, a comentar-ne la seva obra literària, a analitzar de forma minuciosa els temes tractats o a definir com ha de ser la poesia del moment per tal que sigui efectiva. D'altra banda, *Inquietud* publica nombrosos poemes de col·laboradors locals i forans.

4.3.1. Els articles de crítica

Molts dels articles de crítica de la revista *Inquietud* estan dedicats a presentar poetes concrets. Entre aquests poetes cal distingir entre els catalans i els forans. Els poetes catalans comentats, algun d'ells en més d'una ocasió, van ser: Josep Vicenç Foix, com a exemple de poeta surrealista, Josep Sebastià Pons, Clementina Arderiu, Joan Maragall, Francesc Vallverdú, Jordi Argenté, Joaquim Vilar, Joaquim Horta, Isidre Molas i Tomàs Garcés. Els poetes espanyols o estrangers que es van criticar van ser: Cristòfol Rilke, Arthur Rimbaud, com a poeta surrealista, Carlos Cardó, autor de poesia religiosa, Georges Schéhadé, Paul Claudel, Hölderlin, Blas de Otero (per utilitzar temes socials), José Agustín Goytisolo, Carlos Barral i la seva poesia inclassificable (perquè no s'adapta a cap dels esquemes proposats), Georg Trakl, Salvatore Quasimodo, guanyador del Premi Nobel de Literatura de 1959, i Hilde Domin. Totes aquestes ressenyes als poetes, catalans o estrangers, es fan per recuperar la normalitat i la modernitat de la poesia catalana, que en aquells moments estava sofrint una greu crisi, com els altres elements culturals, a causa de la repressió del règim franquista, així com per donar a conèixer els nous moviments literaris que anaven apareixent.

12. Segons afirma Bonaventura Selva al seu llibre *Vigatans i vigatanisme*, publicat per l'Editorial Selecta, de Barcelona, l'any 1965.

Inquietud també va publicar diversos articles de crítica referents a la situació de la poesia en relació amb el context històric. En concret es tractava la poesia a Catalunya i a d'altres llocs amb una situació similar, com per exemple Hongria (núm. 14: «Veus d'Hongria. Literatura de resistència») o Alemanya (núm. 22: «La poesía de Hilde Domin»).

Pel que fa a la poesia a Catalunya trobem l'article «Reflexions sobre la poesia catalana», de Joan Triadú, al núm. 2 d'*Inquietud*, en el qual es comenta que la poesia catalana té molta riquesa de lèxic, profunditat de pensament i diversitat de matisos. La poesia contemporània és un signe del context social, però el públic disminueix per culpa del caràcter dels poemes i de la crisi de la crítica. En d'altres articles es volen donar a conèixer al públic alguns poetes joves que comencen a despuntar per tal que el lector els conegui i s'interessi en la seva lectura, i en la majoria dels casos l'article incorpora diversos poemes a tall d'exemple. D'aquests poetes, nascuts durant la dècada de 1930, se'n comenta el tipus de literatura que elaboren i les influències que reben de poetes anteriors, com Joan Salvat Papasseit, Salvador Espriu, Joan Vinyoli... A l'article «Poesia 1961», de Francesc Vallverdú, al núm. 22 d'*Inquietud*, es comenta que l'any 1961 forma part d'un dels períodes més interessants de la poesia catalana, tot i la repressió dictatorial.

Pel que fa als articles sobre poesia de fora de Catalunya, més minoritaris, hi trobem «Consideraciones sobre la poesía española actual», redactat per Armand Quintana al núm. 22, en el qual es comenta que els poetes espanyols prenen consciència de la necessitat de reflectir els temes socials. A més, s'escriuen articles sobre poesia en altres llocs amb situacions similars: «Veus d'Hongria. Literatura de resistència», al núm. 14, que descriu els esforços que es fan i les dificultats per tirar endavant la cultura en una mala època, i «La poesía de Hilde Domin», de Pere Ramírez Molas, al núm. 22, que comenta l'obra del poeta i la situació de la poesia a Alemanya durant la postguerra que estan vivint, després de la Segona Guerra Mundial.

Els temes de poesia que es tracten durant aquest període queden clarament reflectits a la revista *Inquietud*. A la majoria de textos es considera que cal reflectir el malestar de la societat i els problemes que envolten la gent, per tal que la població prengui consciència de la necessitat de canvi. Però en d'altres articles, com «La poesía vigatana», escrit per Armand Quintana al núm. 20, es critica que alguns poetes, encara que hagin guanyat algun premi literari, segueixin fent una poesia molt tancada en la geografia que els envolta, així com en els temes que s'utilitzaven des de generacions anteriors. Al núm. 26 es va publicar l'article «El poeta "actual"», de Joan Vila, que reivindicava una nova poesia adaptada als temps moderns; el poeta actual és un inventor de poesia que no creu en un art absolut, però creu en la possibilitat que en un futur la poesia esdevingui art. Per tal que la gent no deixi de llegir poesia, cal que els poetes s'adaptin als nous temps.

Per recuperar una bona situació de la poesia calia arribar a la gent, i la millor forma de fer-ho era a partir dels assumptes que preocupaven la societat, per tal que els lectors se sentissin més involucrats en el problema. Aquesta era una forma de compartir les preocupacions, per recolzar-se mútuament en una època caracte-

ritzada per la supressió de les llibertats essencials de les persones. Miquel Martí i Pol, en l'article «Nova cançó i poesia», del núm. 34, ens proposa una forma diferent de fer arribar la poesia al públic: a través de la música, ja que «l'eix de l'expressió poètica és l'home. El mitjà d'expressió d'aquest home és la llengua, i la llengua, en si mateixa és musical».¹³

Els números 33 i 34 de la revista *Inquietud* van ser dos monogràfics que estaven dedicats a analitzar la relació establerta entre la literatura i la ciència, i entre la poesia i la música, respectivament. Consistien en estudis minuciosament elaborats que pretenien buscar la relació entre uns temes aparentment distants, i les diferències que hi havia amb el passat.

En diverses ocasions la revista *Inquietud* fa referència al Concurs Parroquial de Poesia de Cantonigròs. Entre la revista i aquests certàmens hi havia una relació bàsicament de personalitats, la més important de les quals era Joan Triadú, l'organitzador dels concursos, i la majoria dels col·laboradors de la revista hi assistien cada any.

4.3.2. Antologia: els poemes publicats a *Inquietud*

Els poemes publicats a *Inquietud* apareixien inclosos en els articles de crítica, per exemplificar el que l'autor ens volia transmetre, o en pàgines aïllades, que es dedicaven exclusivament a publicar poesia, sense entradetes ni comentaris.

Els autors dels poemes publicats a *Inquietud* eren molt diversos, des dels mateixos col·laboradors de la revista fins a poetes estrangers o d'anys i segles anteriors. Alguns dels poetes catalans que van fer les seves aportacions literàries a *Inquietud* van ser Miquel Martí i Pol, Josep Junyent, Francesc Vallverdú, Manuel de Pedrolo, Armand Quintana, Segimon Serrallonga, Montserrat Canyameres, Salvador Espriu, Joan Oliver (conegut amb el sobrenom de Pere Quart), Lluís Solà i Joan Vila, entre molts altres. Els dos últims van tenir un important paper en la revista a partir del número 20 (de l'octubre de 1960). Per altra banda hi havia poemes d'escriptors de fora de Catalunya, com José Agustín Goytisolo, Blas de Otero, Gyorgy Nagy, Kathleen Raine, Salvatore Quasimodo, guanyador del Premi Nobel de Literatura de 1959, Giuseppe Ungaretti, Peter Porter i molts d'altres. En alguna ocasió també es van publicar poemes d'autors anteriors, com Alfons X el Savi, Lope de Vega, o Petrarca.

Els primers poemes que es van publicar a *Inquietud* van aparèixer al núm. 3, coincidint amb l'homenatge a Josep M. Selva, un dels principals impulsors de la revista, que havia mort poc abans d'iniciar-se la publicació. Els poemes que van aparèixer en aquest número van ser en memòria de Josep M. Selva, en complir-se el primer aniversari de la seva mort.

Posteriorment ja comencem a trobar els temes de reivindicació de les llibertats de les persones. Els temes principals dels poemes són bastant recurrents: record

13. Segons manifesta l'autor en l'esmentat article. «Nova cançó i poesia», de Miquel Martí Pol, publicat pel novembre de 1965 al núm. 34 d'*Inquietud*.

del passat, deteriorament de la societat, voluntat de canvi, de recuperar el passat, necessitat de llibertat, l'origen i el destí de les persones, preocupació per un futur incert, repressió, inseguretat i inestabilitat, submissió al poder, voluntat d'oblidar el present, malestar social, buidor, soledat, esperança de canvi, debilitació i el convenciment que la unió fa la força. La visió del món que té el poeta es concentra i gira entorn de la problemàtica social que viu l'obrer, l'home anònim, la seva quotidianitat, els seus sentiments, la seva impotència, el seu crit, sovint mut o ofegat, de revolta.

També hi van aparèixer d'altres temes, més secundaris, com poden ser l'amor, la vida i la mort, la religió, el record per alguna persona desapareguda, com Josep M. Selva, Miguel Hernández o Luis Pimentel, la pau, la importància del diner, la descripció d'algun objecte o obra artística, el *carpe diem*, la importància de la música i la monotonia.

Cal assenyalar que en la majoria de poemes el títol no està directament relacionat amb la temàtica principal del poema. Això es deu al fet que molts dels poemes estan escrits utilitzant nombrosos símbols, que són l'enllaç amb el títol.

5. Teatre

5.1. El panorama del teatre a Catalunya

El febrer de 1939, amb l'ocupació de Catalunya per les tropes dites «nacionals», l'ús del català és radicalment bandejat de Catalunya. El teatre, que necessita l'expressió oral i pública de l'idioma, rep de ple les conseqüències d'aquesta prohibició: de 1939 a 1946 podem dir que el teatre català no existeix; o que no té possibilitats de mostrar públicament la seva existència. A partir de 1946, quan amb la derrota de l'Alemanya nazi i la Itàlia feixista el règim espanyol ha d'iniciar algun permís formal, són concedides les primeres autoritzacions.

Tot i així, ja el desembre de 1939, abans que transcorregués el primer any de la derrota republicana, sembla que alguns grups d'aficionats aixoplugats en centres parroquials demanaren permís per representar *Els pastorets*.

Tot i que el marge de permissió per representar *Els pastorets* és prou estricte, no sembla que cap sol·licitud fos autoritzada pel Govern Civil durant els primers anys d'ocupació: *Els pastorets*, com la resta de teatre, van pujar als escenaris en castellà. A partir de 1943 comencen a trobar-se dins el teatre d'aficionats algunes obres que, amb la complicitat del rector, són representades en català als centres parroquials.

A l'inici dels anys seixanta, com a conseqüència d'un clima general més obert i tolerant, apareix un moviment que aviat és conegut amb el nom de **teatre independent**. Hi ha una nova generació que adopta, davant l'immobilisme de l'Estat espanyol, una actitud combativa que en el camp cultural es tradueix en un afany per participar en les novetats que s'esdevenen arreu d'Europa.

Un dels problemes amb què va haver d'enfrontar-se el teatre independent, així que s'estengué a comarques, fou la necessitat dels grups d'entrar en contacte els uns amb els altres. Calia saber quines eren les dificultats comunes i, sobretot, calia establir uns circuits a través dels quals poguessin circular els muntatges més

interessants. Això era complicat tant perquè calia estudiar la manera d'evadir els controls de l'autoritat, com pels desplaçaments, la manca de locals...

5.2. *El teatre a Vic*

Pel que fa al teatre, Bonaventura Selva comenta que se seguia un «tarannà tancat». El nivell de teatre que s'interpretava no era gaire alt. Afortunadament hi havia una petita minoria, sempre la mateixa, que lluitava per obtenir un nivell superior en les representacions. Durant uns anys es va aconseguir quelcom, ja sigui per l'impuls d'algunes societats (Catalunya Vella, Casino de Vic, La Barretina) o per agrupacions més idònies com Els Amics del Teatre. Aquests *amics* van fer el miracle que arribessin a Vic els corrents més interessants del teatre modern. Potser això fou la seva mort, ja que el públic va anar-los abandonant, va minvar la concurrència i les darreres funcions ja es feien davant un públic poc nombrós.

Pel que fa a l'escenificació, una de les figures més destacades va ser Manuel d'Abadal que va presentar dignament diverses temporades al Teatre Canigó. Posteriorment, cap als anys seixanta, Jordi Gallifa es va arriscar amb unes representacions al teatre de l'Orfeó que, malauradament, van veure's mancades de públic, tot i tractar-se dels exemples de més relleu que s'havien posat en cap escena vigatana.

La situació del teatre, doncs, també estava en crisi a causa de la repressió, però el públic tampoc no col·laborava a la recuperació, perquè l'assistència a les representacions era molt minoritària. El públic havia perdut l'hàbit d'anar al teatre a veure obres en català modernes, perquè de fet s'havia trencat la normalitat i es volia modernitzar des d'un endarreriment massa accentuat.

5.3. *El teatre a la revista Inquietud*

Com en la poesia, en el teatre a *Inquietud* també hi distingim dos blocs importants. Per una banda hi ha articles de crítica, que segueixen una estructura similar als articles dedicats a la poesia: intenten mostrar de forma objectiva la situació del teatre actual, comentar autors i representacions concretes, o la trajectòria artística d'alguna agrupació dramàtica, professional o d'aficionats. D'altra banda, encara que en un grau molt inferior a la poesia, es publiquen alguns fragments d'obres de teatre o la presentació de l'espai escènic.

5.3.1. Els articles de crítica

La majoria dels articles apareguts *Inquietud* dedicats al tema analitzen quina era la situació del teatre en relació amb el públic (gràcies al qual pot subsistir o morir) i amb la repressió franquista. Però segons els articles hi trobem opinions bastant divergents: per una banda alguns autors ens diuen que el teatre està passant una greu crisi de la qual serà molt difícil recuperar-se, però altres autors consideren que el teatre està passant un dels millors moments.

Els articles que consideren que el teatre està en crisi són deguts a diversos fets. En alguns casos es comparava el teatre amb el cinema: el públic va anar agafant

afició a les pel·lícules cinematogràfiques i va anar deixant de banda els escenaris, encara que el teatre té molt més mèrit en representar-se en directe; el públic era cada vegada més exigent. El teatre ha d'afrontar els problemes més vius que preocupen la societat; la gent no assisteix al teatre perquè els temes no són propers a ells. Tot i això «s'escriuen obres dolentes que remouen coses ja aparcades, però que agraden al públic».¹⁴ Es representen drames vells, de principis de segle: «El públic no és el culpable del teatre asquerós que es representa, i se l'enganya constantment amb representacions ridícules, tontes i velles. Al públic no li donen dret a opinar, i és impensable que es representin obres contemporànies».¹⁵ Però també es dona la culpa d'aquesta crisi als actors: n'hi ha pocs i estan poc preparats per afrontar obres de qualitat. El teatre s'ha fet vell i cal renovar-lo, encara que costi d'adaptar-se als nous temps; el col·laborador Miguel Padrós en fa la comparació amb una jaqueta: «*Si bien es verdad que el traje nuevo resulta mucho más atractivo, éste, casi nunca suele sentarnos tan bien como el anterior. Pero todo lo demasiado viejo, exige a veces su renovación.*»¹⁶ És necessari que el teatre recuperi l'audiència, i per això cal organitzar actes per atreure el públic.

Alguns dels articles fan referència estricta a la situació del teatre català: està en inferioritat en relació amb els altres, i per demostrar-ho comenten la situació de París, el centre més important del teatre, i enumeren alguns escriptors del teatre castellà. En canvi, Catalunya només té un nom a destacar: Josep M. de Segarra.¹⁷ A més, per recuperar el teatre català, hi havia la dificultat afegida de la repressió cultural imposada per la dictadura franquista, que limitava al màxim les expressions en llengua catalana.

Però en contraposició hi trobem autors que opinen totalment el contrari, encara que no són tan nombrosos. Alguns consideren que el teatre està en una època de gran vitalitat, que marca de forma important l'índex de cultura d'un poble, i que al nostre país hi ha un gran nombre d'aficionats al teatre, encara que reconeixen que es podria augmentar. La mentalitat de la gent evoluciona, i cal que el teatre també ho faci. El públic és molt exigent, i els actors són més ben vistos. El teatre es recupera gràcies a la voluntat dels escriptors joves, que lluiten per mantenir una cultura a través del teatre.

També es van publicar articles en els quals es feien comentaris sobre persones directament vinculades al món del teatre, ja siguin escriptors, actors o aficionats. Aquests textos van fer referència a Manuel d'Abadal, un gran aficionat i actor de teatre; Georges Schéhadé, un poeta libanès que ha passat a escriure teatre; Enriquer Jardiel Poncela, un magnífic escriptor; Samuel Beckett; Miguel de Unamuno; Joan Brossa; Manuel de Pedrolo, i Bertolt Brecht, a qui es dedica gran part del núm. 29 d'*Inquietud*, aparegut el maig de 1964.

14. Així ho manifesta Esteve Albert a l'article «Els autors d'actualitat (teatre)», publicat al núm. 2 d'*Inquietud*, l'octubre de 1955.

15. Tal i com afirma Miguel Vilar Blanch a l'article «El teatro de aficionados», publicat al núm. 12, el març de 1958.

16. Segons paraules de Miguel Padrós a l'article «Ese viejecillo español», aparegut al núm. 19 d'*Inquietud*, l'agost de 1960.

17. Segons l'opinió de Rafael Tasis, expressada a l'article «Situació del teatre català», publicat al núm. 12 d'*Inquietud*.

Inquietud també va publicar diversos articles que presentaven agrupacions dramàtiques i feien referència a representacions concretes d'obres de teatre. Entre aquests es va parlar de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona en diverses ocasions, per les seves representacions de *Nausica* i *Primera història d'Esther*; la Escuela de Arte Dramático Adrián Gual; La Pipironda, i el grup Gil Vicente. Els autors que fan referència a aquests grups teatrals els feliciten per la gran tasca que porten a terme, i els conviden a continuar lluitant per al manteniment de la cultura, que està en decadència. Les obres teatrals a les quals fa referència la revista *Inquietud* al llarg de la seva trajectòria són: *Nausica*, *Volpone*, *Historia de Vasco*, *Primera història d'Esther*, *Tot esperant Godot*, *Homes i No*, de la qual se n'inclou un fragment, *Hi ha un inspector*, *Fedra*, *La jugada*, *La camisa* i *Edip rei*.

Molts dels autors que van escriure articles de crítica de teatre per a la revista *Inquietud* eren col·laboradors habituals de la revista, com Joan Triadú, Esteve Albert, Javier Fábregas, Joan Vila, Feliu Formosa, Segimon Serrallonga, i molts d'altres. Però també hi va haver diverses aportacions estrangeres, com les de Giovanni Canteri o Eugène Ionesco.

5.3.2. Antologia: Les obres de teatre publicades a *Inquietud*

A diferència de la poesia, *Inquietud* només va publicar obres de teatre en quatre ocasions. Aquestes obres van ser *El capità (peça en un acte)* al núm. 12 (març de 1958), de Joan Brossa, *Homes i No* al núm. 14 (setembre de 1958), de Manuel de Pedrolo, *El príncep sense nom* al núm. 19 (agost de 1960), d'Emili Teixidor, i *Desè aniversari* al núm. 29 (maig de 1964), de Josep Rabasseda i Miró.

Els temes d'aquestes obres eren de reivindicació: la primera manifesta que la joventut té afany de llibertat, de rebel·lió. *Homes i No* proposa una forma d'aconseguir la llibertat de les persones que es troben reprimides sota el poder d'altri. *Desè aniversari* critica l'explotació dels treballadors. El tema d'*El príncep sense nom* no es pot definir a partir del que va aparèixer a la revista, perquè *Inquietud* només en va publicar la presentació de l'espai escènic.

Així, doncs, podem concloure que la revista *Inquietud* va esmerçar molts esforços a la recuperació i el manteniment de la cultura a través del teatre, que és possiblement la comunicació més directa entre l'autor i els espectadors. Quan la societat entra en crisi, el teatre també entra en crisi. Els col·laboradors d'*Inquietud* volien sortir d'aquesta crisi i desvetllar la consciència del públic.

6. Cultura

6.1. Les activitats per al recobriment de la cultura

El context en el qual es va desenvolupar la revista *Inquietud* (1955-1966) era bastant desolador per la cultura catalana. Com hem vist, des del final de la Guerra Civil espanyola es va implantar la censura a tots els nivells, i afectà principalment la llengua i la cultura, es van desmantellar moltes institucions culturals i literàries, i la llengua catalana va ser proscriu de l'àmbit públic.

Fins al final de la Segona Guerra Mundial, la literatura catalana s'organitzà en la més estricta clandestinitat, i molts dels escriptors es veien obligats a anar a l'exili per no sofrir represàlies. Els exiliats organitzaren tota una sèrie d'activitats que van des de la celebració dels Jocs Florals i la creació d'institucions, editorials, revistes i premis a la publicitat comercial, tot passant per representacions teatrals, recitals de poesia i de cançons, conferències, concerts, commemoracions... El sentit de l'activitat literària de l'exili és més polític que no pas literari o artístic i la seva funció és més testimonial que no pas estètica o lúdica.

Es tractava de demostrar que la literatura catalana no havia sucumbit davant els intents de les autoritats franquistes de suplantar-la o esborrar-la. Així, doncs, una voluntat de continuïtat construí l'eix principal d'una sèrie d'iniciatives culturals de caràcter cel·lular: van aparèixer grups que, des de la il·legalitat, iniciaren l'establiment d'una vida cultural pròpia, tot i que no va comptar amb un públic organitzat.

Posteriorment, a partir dels anys cinquanta, la manca d'iniciatives oficials de cara a la promoció de la cultura catalana portà a la creació d'empreses privades, que incidiren directament en el treball de normalització i catalanització de la societat catalana. Entre aquestes agrupacions hi destaca Òmnium Cultural, fundada l'any 1961. Durant aquests anys hi hagué diverses iniciatives de creació de revistes catalanes, i els premis literaris i les editorials van començar a ampliar el seu abast, impulsant notables millores per a la cultura catalana. L'exemple més clar de creació editorial va ser la formació d'Edicions 62.

6.2. *Les convocatòries de premis literaris a Inquietud*

La revista *Inquietud* va dedicar part de les seves pàgines a publicar convocatòries de diversos premis literaris amb les bases pertinents. Les primeres convocatòries van aparèixer al núm. 16 (octubre de 1959) de la revista, i corresponien als premis Biblioteca Breve, de novel·la, i Joan Santamaria, de narrativa i teatre, convocat per la Llibreria Tasis de Barcelona. Aquests premis impulsaven la redacció de textos en català, i el cas del premi Biblioteca Breve entregava un premi de 75.000 pessetes, que pocs anys més tard es veuria incrementat a 100.000 pessetes.

En números posteriors de la revista *Inquietud* van aparèixer altres convocatòries per als premis Lo Rat Penat, de convocatòria bimensual, i Catalunya Exprés, de 1962, dedicat a Jacint Verdaguer. També va aparèixer, en dues ocasions més, la convocatòria pel premi Biblioteca Breve, convocat per l'editorial Seix Barral de Barcelona.

6.3. *Les activitats culturals comentades a Inquietud*

De la mateixa manera que es va col·laborar publicant bases de premis literaris, la revista *Inquietud* va publicar diversos articles comentant activitats que es feien a nivell local, nacional o internacional, per afavorir el recobriment de la cultura a la societat. Els actes que tenien un contacte més directe amb el públic eren les representacions teatrals, i són aquestes les activitats que predominen a la revista

Inquietud, tot i que també es comenten els resultats d'alguns premis literaris, recitals de poesia, homenatges, etc.

Els textos publicats que fan referència al teatre comenten com s'han desenvolupat diversos festivals de teatre, com pot ser el III Festival de París, en el qual es van aprovar els estatuts de la Federation Internationale pour la Recherche Theatrale (International Federation for Theatre Research), el Cicle de Teatre Actual, realitzat a Vic, al qual es dediquen sis articles, o el Ciclo Latino de Barcelona. De tots aquests festivals, la revista *Inquietud* en destaca els aspectes bons i els que caldria millorar, però en el cas del festival de Vic analitza més detingudament l'èxit que van tenir representacions concretes com *Hi ha un inspector* o *Tot esperant Godot*, i retreu al públic que no assistís als actes.

El Cicle de Teatre Actual de Vic, organitzat per la Schola Teatral de Vich, va consistir en la representació de les obres *Hi ha un inspector*, *La màquina de sumar*, *Los estragos del tabaco*, *El cuervo*, *Fedra* i *Tot esperant Godot*, al teatre de l'Orfeó Vigatà, entre el 24 de setembre i el 22 d'octubre de 1960. «*La Schola Teatral, cuidando de salvar toda clase de interferencias, quiere actualizar, aunque suene a paradoja, el teatro moderno.*»¹⁸ Així, doncs, queda molt clara la voluntat de posar al dia un teatre que s'havia vist estancat i que pretenia ser modern.

Un altre tipus d'activitat que es feia per recuperar la cultura eren els fòrums. A l'article «Teatro forum», aparegut al núm. 14 d'*Inquietud* (setembre de 1958), es comenta la primera sessió d'un col·loqui en el qual es va llegir i comentar l'obra *Homes i No*, de Manuel de Pedrolo, i es va comptar amb l'assistència de l'autor. Posteriorment es portava a terme una discussió, moderada pel director del col·loqui, Miquel Martí i Pol. Aquestes reunions eren organitzades per un grup de Vic d'aficionats al teatre i pretenien millorar la interpretació de les obres a partir dels comentaris de l'autor dels textos.

També trobem comentaris sobre alguns premis literaris ja atorgats. El primer article d'aquest tipus va aparèixer publicat al número 3 d'*Inquietud*, en el qual Joan Triadú, l'autor de l'article, esmentava els guanyadors dels premis Víctor Català i Martorell de l'any 1955, atorgats a Lluís Ferran de Pol i Joan Sales, respectivament. Joan Triadú, que formava part del jurat, comenta que totes les obres eren de bona qualitat, i justifica els motius que el van impulsar a la seva elecció. Posteriorment apareixen articles comentant els nominats al Prix International des Editeurs, el Prix Formentor i els Jocs Florals de la Llengua Catalana a Xile, dedicat als exiliats del país.

En més d'una ocasió, la revista *Inquietud* va publicar diversos comentaris que feien referència als Concursos de Poesia de Sant Roc de Cantonigròs (Osona), que de forma semiclandestina volien contribuir a recuperar la situació de la poesia a Catalunya. El bisbe de Vic i l'abat de Montserrat presidiren assíduament els actes, que constaven fonamentalment d'una missa, de l'acte literari on es

18. Aquesta és la finalitat del Cicle de Teatre Actual de Vic, segons es desprèn de l'article «Anuncio. Nuestro pequeño festival de teatro», escrit per Pedro Puigfont, publicat al núm. 19 d'*Inquietud*, l'agost de 1960.

donava a conèixer el veredict de jurat dels premis, i d'un dinar amb sobretaula de parlaments: l'ambient era exclusivament català.

«Gràcies a l'empenta que va posar-hi en Joan Triadú, emparat pel bisbe Masnou, es convertia en la més rellevant fita literària dels Països Catalans, amb participació d'il·lustres catalanòfils d'arreu del món. Els concursos s'havien iniciat l'any 1944, però van començar a prendre volada a partir del 1951. A través dels anys va sortir premiada tota la nòmina de poetes que han fet història en la poesia dels Països Catalans. Eren unes activitats culturals que començaven a polititzar-se i que estaven estrictament vigilades per la Guàrdia Civil i, sobretot, pels temuts agents de la brigada Político-social.»¹⁹

Però a més d'analitzar activitats ja realitzades, la revista *Inquietud* feia de vehicle difusor d'activitats futures que es portarien a terme, normalment a nivell local. Aquesta informació apareixia al final de cada número, i la secció portava el nom de «Noticiario».

6.4. Presentacions de llibres a *Inquietud*

Una altra forma que tenia *Inquietud* de fer arribar la cultura als seus lectors i a la societat en general era escrivint articles de crítica de publicacions literàries, ja fossin primeres edicions, considerades novetats, o reedicions. La revista *Inquietud*, fins al final de la seva trajectòria, va arribar a publicar 26 articles d'aquest tipus, que més que ressenyes sobre el llibre en qüestió eren profundes anàlisis sobre l'autor del llibre i el seu contingut.

La majoria d'aquests llibres eren novel·les publicades en català, algunes de les quals eren traduïdes d'altres llengües. D'aquesta forma, doncs, trobem obres d'autors catalans com Joan Maragall, Joan Coromines, Manuel de Pedrolo, Josep M. Castellet, Joan Brossa, Francesc Vallverdú, Estanislau Torres, Joan Triadú...; autors espanyols com Ramon Eugenio de Goicoechea, Carlos Barral, Alfonso Sastre; o autors estrangers com Rilke, Georg Trakl, Anton Pàvlovitx Txèkhov, Jean-Paul Sartre... D'altra banda hi trobem comentaris de llibres d'assaig, com per exemple *El régimen municipal de Vich anterior al Decreto de Nueva Planta*, escrit per Juan Durán Noguera, secretari de l'Ajuntament de Vic, *Poesia Catalana del Segle xx* o *Nova Antologia de la Poesia Catalana*, de Joan Triadú.

Però com en el cas de les activitats, els comentaris no es limitaven només als articles de crítica, sinó que hi havia una secció al final de cada número titulada «Libros recibidos», juntament a la secció «Noticiario», que esmentava les dades bibliogràfiques del llibre (títol, autor, editorial...) i en redactava una breu sinopsi.

19. Segons paraules d'Armand Quintana a la conferència feta el dia 15/05/1999 a la Casa Galadies de Vic.

7. Bibliografia

- AA.DD. *Història de Catalunya*. Barcelona: Salvat, 1978. 5 v. 340 p.
- *Història de la literatura catalana*. Vol. III: *Segle xx: de la Guerra Civil als nostres dies*. (Fascicles de l'Avui, Edicions 62 i Ediciones Orbis, S. A., 1989.) Edició especial per a Premsa Catalana, S. A., editora del diari *Avui*, 1989. 308 p.
- *Història*. Barcelona: Teide, 1997. 382 p.
- ALBAREDA, Joaquim [et al.]. *Història d'Osona*. Vic: Eumo, 1984. 495 p.
- DÍAZ-PLAJA, Fernando. *La España política del siglo xx en fotografías y documentos*. Barcelona: Plaza & Janes, 1972. 3 v. 464 p.
- FARRÉS, Pere. «“Inquietud”, una revista cultural bàsica de la postguerra». *Clot* [Vic], núm. 1 (febrer 1982), p. 4-6.
- «Modernitat i universalitat d'“Inquietud”». *Clot* [Vic], núm. 2-3 (octubre 1982 i febrer 1983), p. 4-7.
- Inquietud* [Vic], núms. 1 al 14 (1955-1958).
- Inquietud Artística* [Vic], núms. 15 al 36 (1959-1966).
- PLANELLES, Albert; VERNET, Francesc. *El discurs literari (Sèrie 16-18)*. Barcelona: Santillana, 1998. 135 p.
- SELVA, Bonaventura. *Vigatans i vigatanisme*. Barcelona: Selecta, 1965. 267 p.